



Utomhusområden

FUNKTIONSRÄTT ÅLAND
ALEXANDRA GAMBA



Innehåll

Utformning av tillgängliga utomhusområden, parkering och entréer	2
1 Introduktion.....	2
FN konventionen om personer med funktionsnedsättning.....	2
1.1.1 Artikel 9 Tillgänglighet	2
1.2 Plan- och bygglagen universell utformning.....	3
1.3 Riktlinjer för er som ska renovera eller bygga nytt.	3
2 Gångväg utomhus.....	4
2.1 Sammanfattning.....	4
2.2 Gångvägens utformning.....	4
2.3 Ljushetskontraster och varningsområden.....	5
2.4 Kanter	6
2.5 Belysning och kontrastmarkering av gångväg	7
2.6 Skyltning.....	8
3 Parkeringsplatser	9
3.1 Sammanfattning.....	9
3.2 Parkeringsplats.....	9
3.3 Markering.....	10
3.4 Angöringsplats.....	11
4 Användbar entré.....	11
4.1 Sammanfattning användbar entré	11
4.1.2 Vad menas med kommunikationsutrymmen?.....	12
4.2 Tillgängliga entréer.....	12
4.2.1 Förbindelseleder i byggnader	13
4.2.2 Kontrastmarkering	13
4.2.3 Belysning.....	14
4.2.4 Utformning av dörrar och portar	14
4.2.5 Automatisk dörröppnare	16
4.2.6 Hiss eller annan lyftanordning	16
4.2.7 Ljudmiljö	17
5 Slutsats	17
Sammanställd av.....	18
Referensförteckning	18

Utformning av tillgängliga utomhusområden, parkering och entréer.

1 Introduktion

I detta dokument betonas vikten av en sammanhängande och tillgänglig miljö som sträcker sig från parkeringsplatsen, via gångstråket och hela vägen fram till entrén. Under varje rubrik presenteras en sammanfattning om Funktionsrätt Ålands synpunkter och rekommendationer.

Om det till exempel finns hinder i gångstråket spelar det ingen roll hur väl utformade parkeringen och entrén är, eftersom tillgängligheten ändå brister. Hinder kan vara felaktigt utformade varningsreliefer, ojämnt markunderlag och andra hinder, vilket gör dem svåra att orientera sig vid. Det är av stor vikt att alla människor kan ta sig självständigt till och från offentliga byggnader och allmänna platser.

Diskrimineringslagen är till för att säkerställa att alla lika rätt i att få ta del av samhällets allmänna platser och områden. Även i enlighet med konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är det oacceptabelt att vissa personer utesluts från allmänna platser på grund av bristande tillgänglighet. Därför är det avgörande att det finns en förbindande uniformitet som leder från en plats till en annan. På Åland inkluderar det även färjor eftersom de utgör en del av den offentliga infrastrukturen. En person med en funktionsnedsättning ska kunna röra sig så självständigt i samhället. Detta är avgörande för att individer ska ha möjlighet att vara delaktiga i samhället och inte diskrimineras på grund av yttre attribut och funktionsförmågor.

Diskussioner om tillgänglighet väcker frågan om universell design. Om den implementeras från början utifrån ett perspektiv på tillgänglighet kan bidra till att man inte fastnar i detaljer genom processen. Det kan skapa ett enhetligt tänk genom framtidsutsikter och att ta helheten i beaktande. Det öppnar möjligheten att skapa en långsiktig inkludering som sträcker sig från hemplatsen till den platsen individen vill besöka. Universell design handlar om ett konsekvent utförande i sin helhet för att skapa ett långsiktigt och fungerande samhälle för alla.

Syftet med detta dokument avser belysa hur utomhusmiljöer bör utformas för att främja tillgänglighet med särskilt fokus på parkeringar, gångstråk och entréer.

FN konventionen om personer med funktionsnedsättning

Finland ratificerade konventionen år 2016, vilket innebär att konventionen även är tillämplig på Åland. Artikel 9 lyfter den fysiska tillgängligheten för att uppnå ett mer inkluderande samhälle.¹

1.1.1 Artikel 9 Tillgänglighet

För att en person ska kunna röra sig självständigt behöver samhället vara utformat så att personer kan ta sig från sitt boende ut till platser på lika villkor som andra. För att detta ska vara möjligt måste byggnader vara tillgängliga, information ska kunna tas emot av alla, infrastrukturen ska fungera och i de fall det krävs transportlösningar ska dessa kunna erbjudas så att personer med funktionsnedsättning kan nyttja dem. Tillgänglighet har personen i fokus, vilket innebär att platser och information ges på olika sätt så att alla har en chans att förstå.

¹ FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

https://www.ykliitto.fi/sites/www.ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_ru_net.pdf (Hämtad 29.10.2025)

Service och anläggningar dit allmänheten har tillträde ska vara tillgängliga. Förbindelseleder som består av färjor, som vi har på Åland, är viktigt att de är tillgängliga för alla som behöver åka till och från skärgården.

För att möjliggöra tillgänglighet behöver utbildningar inom dessa frågor beröras och hållas för allmänheten. Det är även möjligt att använda sig av sakkunniga inom området eller att rådfråga brukargrupper för personer med funktionsnedsättningar. Kommunikation ska kunna förstås på olika sätt, därför ska den erbjudas på individuella tillvägagångssätt och kompletteras med det stöd individen behöver.

1.2 Plan- och bygglagen universell utformning

En central aspekt av tillgänglighet är principen om universell design. Universell design ska präglas av tillgänglighet och användbarhet för alla. Detta omfattar byggnader, infrastruktur och offentliga miljöer så de kan användas oberoende av individens funktionsförmåga.

En utomhusmiljö som utformas i enlighet med principen universell utformning gynnar alla människor. Därför är det viktigt att en lösning genomsyras av universell utformning redan i planeringsskedet och att den genomförs konsekvent i utförandet. Det säkerställer en inkludering av mångfalden i samhället.²

Funktionsrätt Åland hänvisar till den plan och bygglagen (2008:102) för landskapet Åland i rapporterna som sammanställs efter våra kartläggningar av allmänna platser. Vi menar att universell utformning bör integreras redan i planeringsskedet för att säkerställa grundläggande tillgänglighet. Det är önskvärt att ambitionen sträcker sig bortom det minimikrav som lagen ställer, så att fler individer ges möjlighet att inkluderas i samhället.

1.3 Riktlinjer för er som ska renovera eller bygga nytt.

Den här artikeln följer anvisningar och råd i Ålands byggbestämmelsesamling, Plan- och bygglag för Åland, svenska Bygg ikapp och finska miljöministeriets anvisningar. Bygg ikapp är en bok med samlade föreskrifter, lagar och rekommendationer som gäller i Sverige. Där ingår bland annat Boverkets föreskrifter och allmänna råd, den svenska plan och bygglagen (2010:900) samt andra relevanta regleringar.

Under varje rubrik sammanfattas relevanta lagar, allmänna råd och rekommendationer för att möjliggöra jämförelser mellan de olika skandinaviska ländernas regelverk. I slutet av texten återkopplas även Funktionsrätt Ålands synpunkter och rekommendationer.

Ålands byggbestämmelsesamling innehåller föreskrifter och allmänna råd. Föreskrifterna är bindande, vilket innebär att reglerna måste följas. De allmänna råden är inte bindande utan fungerar som exempel i hur föreskriften kan uppnås och anger därmed minimirekommendationer. Utföraren har frihet att välja andra lösningar så länge föreskrifterna uppfylls.

² Plan och bygglagen på Åland (2008:102) för landskapet Åland. <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/2008102> (Hämtad 29.10.2025)

2 Gångväg utomhus

2.1 Sammanfattning

Gångvägar ska planeras och byggas så att de är tillräckligt rymliga. De ska vara lätta att använda och vara möjligt att upptäcka. Det är viktigt att gångvägar är jämna, fasta och har en halkfri yta, så att de inte utgör ett hinder. Ojämnheter i gångvägar försvårar framkomligheten och orienteringen, det kan även utgöra snubbelrisk.

Förbindelselederna mellan byggnader, tomtgränser och de områden som används kring byggnaden ska vara så korta som möjligt och leda till en användbar samt tillgänglig entré. När man bygger nytt är det att föredra att redan i planeringsskedet ha i åtanke att det inte bör uppstå nivåskillnader. I den mån det är möjligt är det bäst att undvika ramper och trappor men om det förekommer nivåskillnader bör det finnas tillgång till såväl en ramp som trappa.

Huvudentrén ska vara tydligt utmärkt. Om denna inte är tillgänglig och det i stället finns en alternativ tillgänglig entré, ska denna vara tydligt markerad så att den är lätt att hitta till.

2.2 Gångvägens utformning

Enligt lag ska det finnas minst en tillgänglig entré mellan en byggnad och dess praktiska funktioner såsom angöringsplats, parkering, gångvägar i anslutning till en tomt, fria ytor och mellan bostadskomplement. Detta innebär till exempel att om det finns en tvättstuga i en byggnad intill ska det finnas en jämn och halkfri gångväg som leder från entrén till byggnaden. Med fria ytor avses lekplatser, gemensamma uteplatser samt allmänna områden.

När man planerar gångvägar är det viktigt att ta i beaktande att gångvägarna utformas utan nivåskillnader. Där det inte är möjligt bör förbindelseleden vara sammanhängande med en utjämnad ramp. Gångvägen ska vara lätt att följa, vara fri från lösa hinder såsom möbler, cykelställ och kunna användas med sammanhängande taktila och visuella ledstråk.

Det bör inte förekomma lutningar. Om det förekommer en sidolutning får den inte överskrida 2 procent, vilket motsvarar cirka 1,15°. Den fria bredden på en gångyta bör vara minst 150 centimeter bred för att möjliggöra möten och för att kunna vända vid behov. Om det inte är möjligt bör bredden vara minst 100 centimeter men det måste då finnas vändzoner var tionde meter. Där det finns en öppning i gången ska den vara minst 90 centimeter bred, detta för att personer med hjulförsedda hjälpmedel eller barnvagnar ska kunna passera.³ Nivåskillnader bör inte förekomma och ska utjämnas om det finns. För att underlätta ska det finnas sittplatser i olika höjder vid gångstråket som leder till entrén.⁴

Om det finns delar som sticker ut från en byggnad över en gångväg där människor passerar, måste dessa delar vara placerade minst 220 centimeter ovanför marknivån, såvida gångvägen inte är skyddad. Detta är för att förhindra att människor slår i huvudet eller skadar sig på utstickande delar. Där det inte är möjligt att förhindra kollisionsrisk med föremål i gångstråket ska dessa kontrastmarkeras. Några exempel på hinder kan vara växtlighet, skyltar med flera.⁵

³ Bygg ikapp, sjunde utgåvan: andra tryckningen 2020, Elisabet Svensson, Svensk Byggtjänst, sid 296

⁴ Ålands byggbestämmelsesamling, 2015:5, landskapsregeringen, kapitel 3 avsnitt 3:122

⁵ Bygg ikapp, sjunde utgåvan: andra tryckningen, 2020, Elisabet Svensson, Svensk Byggtjänst, sid 279 & sid 304

Framkomligheten på gångstråken blir avsevärt bättre med material såsom asfalt, betongplattor, stensmjöl och packat grus. Andra material kan användas men då måste man säkerställa att de är halkfria även vid blöta förhållanden samt att det är jämna och fasta.⁶

Funktionsrätt Åland rekommenderar att gångvägen är minst 150 centimeter bred. Detta säkerställer att personer med hjulförsedda hjälpmedel har en fri vändyta och att det finns nog med utrymme för att möta samt passera andra på gångvägen. Om bredden finns med redan i planeringsskedet behöver det i ett senare skede inte läggas till mötes- och vändpunkter.

Det finns både naturliga och konstgjorda ledstråk som kan användas för att avgränsa ett område eller för att varna möjliga kollisionsrisker. Det är skillnaderna i ytan och materialet som gör det lättare att upptäcka gångstråket.

Sittplatser ska finnas i olika höjder med armstöd för personer som behöver stöd. Intill sittplatserna ska det även finnas tillräckligt med utrymme för att en person med ett hjulförsett hjälpmedel har möjlighet att sitta intill.

2.3 Ljushetskontraster och varningsområden

Det bör inte förekomma ojämnheter i gångstråket, såsom glipor eller andra håligheter. Om det förekommer bör de inte vara bredare än 5 millimeter. Om de är bredare behöver dessa åtgärdas.⁷



Bild 1: Stora glipor mellan markplattor vid en entré. Bild 2: Hål i en asfalterad väg som kan utgöra snubbelrisk.

Det bör finnas tydliga ljushetskontraster i gångstråken för att göra dem lättare att följa. Taktila reliefer som anger riktning på gångvägen underlättar inte bara för personer med synnedsättning utan även för personer som behöver känna sin väg fram till entrén. Brunnar och andra vattenavledande föremål bör inte ha en upphöjning som utgör snubbelrisk.

⁶ Miljöministeriets förordning, 2019, Niina Kilpelä, miljöministeriet, Bygginfo AB, sid 25

⁷ Bygg ikapp, sjunde utgåvan: andra tryckningen, 2020, Elisabet Svensson, Svensk Byggtjänst, sid 297

Före en nivåskillnad bör det finnas en varnande relief. Det är en platta med upphöjda kupoler som är kännbara med foten eller andra hjälpmedel. De bör vara lätta att upptäcka genom en avvikande ljushetskontrast och skillnad i material mot omgivande miljö. Före en trappa bör området täcka 120 centimeter i färdriktningen.⁸

Det är viktigt att tänka på vinterunderhållet av taktila ledstråk så att de inte täcks av löv, snö, is eller andra hinder som kan uppstå om de inte framträder i marken.



Bild 3: Varningsplattor och taktila ledstråk i Självstyrelseparken. Bild 4: Varningsplattor och taktila reliefer på Ålandsvägen.

2.4 Kanter

Låga kanter kan underlätta för personer med synnedsättning och hjälpa dem att hålla sig på gångstråket. Det är även möjligt att dessa kanter är av naturliga material såsom grus, gräsmattor, möbler eller växtlighet. Alla dessa signalerar en avvikande yta som är kännbar för personer som behöver orientera sig med hjälp av taktila och visuella ledstråk. Vid naturliga ledstråk bör växtligheten trimmas så att den inte börjar att växa ut mot gångstråket.⁹

Funktionsrätt Åland föreslår att lagtexten uppdateras att även inkludera allmänna råd gällande kanter, växtlighet och andra hinder som kan påverka gångstråket.

Det är viktigt att växtlighet och andra objekt som sträcker sig över gångytor regelbundet trimmas för att säkerställa framkomlighet samt undvika utgörandet av snubbelrisk och olycksrisk.

I Mariehamn förekommer det flera områden med ledytor där buskar och annan växtlighet hänger över gångstråket. De utgör en risk för kollision och kan skapa obehag för personer som förflyttar sig längs sträckorna, särskilt för personer med funktionsnedsättning.

Dessutom finns det gång- och cykelbanor i Mariehamn som delar yta, vilket är problematiskt ur ett tillgänglighetsperspektiv. För att öka säkerheten för de som nyttjar gångstråken behöver banorna

⁸ Miljöministeriets förordning, 2019, Niina Kilpelä, miljöministeriet, Bygginfo AB, sid 26

⁹ Miljöministeriets förordning, 2019, Niina Kilpelä, miljöministeriet, Bygginfo AB, sid 27

separeras med hjälp av en fysisk kant eller liknande lösning. Cyklar färdas ofta i en hög hastighet, vilket försvårar för personer med synnedsättningar som behöver korsa både cykelväg och körbana säkert.

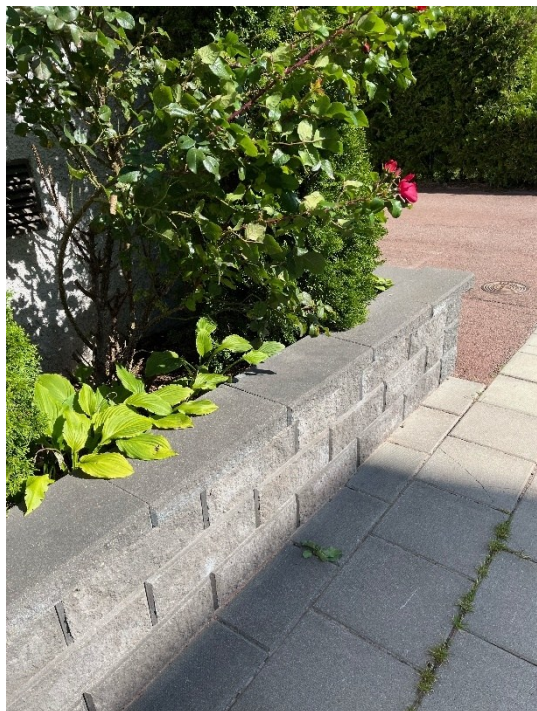


Bild 5: Naturlig ledyta på Styrmansgatan i Mariehamn.

Gång- och cykelbanor bör åtskiljas från varandra med en märkbar kant så att personer inte hamnar på körbanan.¹⁰

2.5 Belysning och kontrastmarkering av gångväg

Enligt Åland byggbestämmelsesamling bör viktiga målpunkter vara lätta att upptäcka, vilket kan uppnås genom kontrastmarkeringar. Det allmänna rådet anger att kontraster kan införlivas genom avvikande material, struktur och ljushet. Det finns ett mått i Natural Color System där kontrasten bör vara minst 0,40 jämfört med den omgivande miljön.

För att trappor ska vara säkra att använda anges det i Ålands byggbestämmelsesamling att trappor bör förse med kontrastmarkeringar på den yttre framkanten av trappsteget. Detta gäller både det översta trappsteget och det sista trappsteget. Det är viktigt att markeringarna görs på ett enhetligt sätt och att det fungerar likadant för alla trappor i området. För att ytterligare förbättra tillgängligheten bör varje trappsteg kontrastmarkeras, enligt miljöministeriets förordning.¹¹

En jämn och bländfri belysning ökar säkerheten på gångbanor och hjälper personer att kunna orientera sig på ett säkert sätt. Det är av särskilt vikt att belysningen är jämn vid gång- och cykelbanor. Vid korsningar och vid entréer bör ljusstyrkan vara högre än i gångstråket.¹²

¹⁰ Miljöministeriets förordning, 2019, Niina Kilpelä, miljöministeriet, Bygginfo AB, sid 27

¹¹ Ålands byggbestämmelsesamling, 2015:5, landskapsregeringen, kapitel 3 avsnitt 3:1223 och kapitel 8 avsnitt 8:91

¹² Miljöministeriets förordning, 2019, Niina Kilpelä, miljöministeriet, Bygginfo AB, sid 28–29

Det är viktigt att kännbara ytor kompletteras med visuellt igenkännbar kontrast eftersom det underlättar för en person med en synnedsättning som har kvar seende.

2.6 Skyltning

Skyltningen bör vara enhetlig och användbar, vilket innebär att den ska kunna avläsas på ett enkelt sätt. Teckenstorlek och typsnitt ska vara lättbegriplig och skylten ska ha goda ljushetskontraster mellan text samt bakgrund. Symboler som används på skyltar ska använda internationellt erkända symboler som är lätta att förstå. Skyltarna placeras på en nivå så att de går att avläsas både i sittande och stående höjd. De bör vara placerade på ett logiskt sätt så att de underlättar orienteringen. Det bör även vara möjligt att kunna läsa skylten från nära avstånd, vilket innebär att personen ska kunna ta sig tätt intill.



Bild 6: En skylt med den internationella rullstolssymbolen kompletterad med punktskrift.

Materialet bör vara reflex- och bländfritt. Skyltar bör kompletteras med punktskrift och i den mån det är möjligt även vara försedda med talad information som läser upp viktig information. En ledfyr vid entrén underlättar orienteringen för personer som behöver auditiv assistans.

Skyltar som läser upp ljud ska kunna höras från både sittande ställning och stående. Det innebär att placeringen är viktig att tänka på och att informationen är lätt att förstå.¹³

Enligt finska tillgänglighetsförordningen ska skyltar vara installerade på väggen mot där dörren öppnas så att de kan avläsas både när dörren är öppen och stängd. Det förhindrar även kollisionsrisk om en person läser skylten medan en annan person öppnar dörren inifrån.¹⁴

¹³ Ålands byggbestämmelsesamling, 2015:5, landskapsregeringen, kapitel 3 avsnitt 3:1225

¹⁴ Miljöministeriets förordning, 2019, Niina Kilpelä, miljöministeriet, Bygginfo AB, sid 133

3 Parkeringsplatser

3.1 Sammanfattning

Parkeringsplatsen för de med särskilt tillstånd ska finnas i nära anslutning till entrén och vara dimensionerad så att personer med hjulförsedda hjälpmedel kan använda den. Gångvägen från parkeringen till trottoaren eller till gångstråket ska vara fri från höga nivåskillnader och det ska inte behöva tas långa omvägar för att komma till och från parkeringsplatsen.

Det ska vara lätt att hitta till parkeringsplatsen och den ska vara tydligt utmärkt. Skylten ska vara placerad och innehålla den internationella rullstolssymbolen både i rutan och en skylt vid parkeringsrutan. Markunderlaget ska vara jämnt, fast och halkfritt utan större glipor och håligheter.

3.2 Parkeringsplats

Enligt Ålands byggbestämmelsesamling ska en parkeringsplats för de med särskilt tillstånd och angöringsplats ska finnas inom 25 meter från en tillgänglig entré. Markunderlaget ska vara fast, jämnt och halkfritt för att säkerställa en riskfri samt säker användning. Det är även viktigt att det inte finns höga kanter eller liknande hinder som hindrar personen från att ta sig in och ur parkeringsrutan.

Planeringen av parkeringsplatser ska vara funktionell och behovsanpassad. Antalet parkeringsplatser planeras efter hur de ska användas och dimensioneras efter användning. Enligt allmänna råd i Ålands byggbestämmelsesamling bör en parkeringsplats vara minst 5 meter bred. Detta beror på att parkeringsplatsen bör vara tillräckligt bred för att en person med hjulförsett hjälpmedel ska kunna ta sig in och ut ur bilen från sidan. Det möjliggör även att det finns utrymme att öppna bildörren helt och samtidigt finns det plats att manövrera hjälpmedlet bredvid bilen. Det är möjligt med mindre breddmått men då måste parkeringsplatsen finnas intill en gångyta eller intill en annan parkering för de med särskilt tillstånd.¹⁵

Det får inte förekomma någon sidolutning som överstiger 2 procent. Parkeringsplatser för de med särskilt tillstånd bör vara tydligt skyltad även under vintertid. Parkeringsplatsen ska erhålla dimensionerna minst 3,6 meter bred och längden minst 5 meter.

Enligt tillgänglighetsförordningen som gäller i Finland ska det finnas minst en parkeringsplats som är avsedd för personer med särskilt tillstånd. Det ska finnas minst två parkeringsplatser där det finns plats för totalt 50 parkeringsplatser. Efter det utökas parkeringsplatsen för de med särskilt tillstånd per 50 nya parkeringsplatser. Om parkeringsplatsen är på samma nivå som ingången behöver gångstråket inte kompletteras med ramp och trappa.¹⁶

Funktionsrätt Åland förespråkar att parkeringsplatser avsedda för personer med särskilt tillstånd ska placeras högst inom maximalt 10 meter från byggnadens entré. Detta avstånd är avgörande för att säkerställa en bekvämlig och trygg förflyttning.

I Ålands byggbestämmelsesamling identifierar vi en brist gällande utformningen av parkeringsplatser, där det saknas specifika mått för både längd och bredd. I det aktuella kapitlet anges en bredd om fem meter, vilket enligt vår bedömning är felaktigt. Vi anser att längden ska vara minst 5 meter och bredden minst 3,6 meter. En parkeringsplats kan med fördel vara större för enklare användning. I Mariehamn finns det många parkeringar som är felaktigt utformade. Tillgängligheten ska genomsyra

¹⁵ Ålands byggbestämmelsesamling, 2015:5, landskapsregeringen, kapitel 3 avsnitt 3:122

¹⁶ Miljöministeriets förordning, 2019, Niina Kilpelä, miljöministeriet, Bygginfo AB, sid 29

genom hela förflyttningskedjan, från det att en person parkerar bilen till dess att personen lämnar parkeringen på ett säkert sätt utan nivåskillnader.

I finsk lagtext anges tydliga mått för både bredd och längd på parkeringsplatser avsedda för personer med funktionsnedsättning. Den föreskrivna bredden möjliggör att hjulförsedda hjälpmedel kan hanteras från sidan utan hinder. Längden är för att personer ska kunna lasta in och ut hjulförsedda hjälpmedel från bagageluckan utan hinder och på ett säkert sätt. Utformningen bör förhindra att personer kommer för nära pågående trafik eller andra potentiella risker. Vi anser att dessa bestämmelser bör införlivas i den åländska lagstiftningen.

På Åland saknas det en tydlig rekommendation gällande antalet parkeringsplatser som ska erbjudas på allmänna och offentliga platser. Vi anser att det inte är tillräckligt precist formulerat och lämnar alltför mycket tolkningsutrymme, vilket kan medföra otillräcklig eller brister i tillgänglighet.

3.3 Markering

Parkeringen avsedda för personer med särskilt tillstånd ska vara tydligt markerade med den internationella rullstolssymbolen, både genom skyltning och markering på parkeringsytan. Skyltningen ska även vara utformad så att den även är synlig under vintertidsmånaderna. Vid snöröjning ska den utföras på ett sätt så att inte snö samlas på dessa parkeringsplatser, vilket kan försvåra eller omöjliggöra användningen.¹⁷

Enligt den finska tillgänglighetsförordningen ska skyltar placeras på en höjd av minst 90 centimeter ovan marknivå. Skylten ska vara synlig från vägen och kompletteras med den internationella rullstolssymbolen på en yta om minst 50 centimeter. Syftet är för att bilisten i god tid ska kunna identifiera parkeringsplatsen och planera sin körning på förhand så att trafiken flyter på. Kontrastmarkeringar av symbolen, texten och bakgrunden ska särskilja sig från omgivande miljö.¹⁸



Bild 7: Parkeringen i Mariehamn är tydligt utmärkt.

¹⁷ Ålands byggbestämmelsesamling, 2015:5, landskapsregeringen, kapitel 3 avsnitt 3:122

¹⁸ Miljöministeriets förordning, 2019, Niina Kilpelä, miljöministeriet, Bygginfo AB, sid 31

I den åländska byggbestämmelsesamlingen saknas tydliga anvisningar gällande utformningen av parkeringsskyltar för personer med särskilt tillstånd. Det är en fördel om skyltningen är enhetlig och lätt att känna igen för att främja tillgänglighet. Mot denna bakgrund förespråkar Funktionsrätt Åland att de finska rekommendationerna gällande utformningen av skyltar även implementeras i den åländska lagstiftningen. Det förekommer ett stycke om orienterande skyltar på tomter utan att definiera om detta inkluderar även parkeringsskyltar för de med särskilt tillstånd. Av den anledningen blir det otydligt vad som gäller på Åland.

3.4 Angöringsplats

Till skillnad från en parkering är en angöringsplats en på- och avstigningsplats intill entrén, där fordonet står kortvarigt.

Enligt Ålands byggbestämmelsesamling ska en angöringsplats finnas inom 25 meter från en tillgänglig entré. Markunderlaget vid angöringsplatsen ska vara fast, jämnt och halkfritt och det får inte förekomma sidolutning. Om det finns en lutning får den inte överskrida 2 procent.

Angöringsplatsen ska vara lätt att upptäcka, vilket innebär att det ska finnas kontraster mot omgivande miljö och skillnader i material samt ljushet. Om det inte finns naturliga ledstråk bör de kompletteras med taktila och visuella reliefer.

För att lättare kunna orientera sig bör det finnas en jämn och tillräcklig belysning som inte skapar skuggor, vilka kan uppfattas som nivåskillnader.¹⁹

Enligt den finska tillgänglighetsförordningen bör det finnas tillgång till en angöringsplats intill entrén. Angöringsplatsen ska helst vara under ett eventuellt ingångstak och vara fri från parkeringsavgift. Taket bör vara tillräckligt högt upp så att även större fordon kan nyttja angöringsplatsen. Större fordon såsom bussar eller grupptransporter bör kunna rymmas vid behov. Det ska vara möjligt att ta sig ifrån angöringsplatsen utan att behöva backa. När det gäller bussar ska det finnas särskilda av- och vändplatser reserverade för fordonet.²⁰

4 Användbar entré

4.1 Sammanfattning användbar entré

En entré ska kunna användas av alla och erbjuda möjligheten att nyttja den på ett självständigt sätt. Detta innebär att entrén ska vara lätt att känna igen. Entrén ska utmärkas genom att den har kontrastmarkeringar och en jämn belysning. Om det inte är möjligt att huvudentrén är tillgänglig bör det finnas en alternativ entré som kan användas av alla och den bör vara tydligt utmärkt.

Auditiva ljud underlättar för orienteringen av entrén till exempel rekommenderar vi ledfyr. Det finns inte många sådana utsatta på publika och offentliga byggnader. Skyltar utformas på ett enhetligt sätt och har goda skillnader i ljushetskontrast mellan bakgrund och text eller symbol.

Nivåskillnader bör undvikas om det inte måste finnas en höjdskillnad. Om det förekommer en höjdskillnad ska den kompenseras med en ramp, avfasning eller med en lift. En god lösning är att bygga så att entrén är direkt på markplan och att det inte behöver finnas en ramp eller trappa. Detta gör så att personer kan ta sig rätt in i byggnaden, på ett så självständigt sätt som möjligt.

¹⁹ Ålands byggbestämmelsesamling, 2015:5, landskapsregeringen, kapitel 3 avsnitt 3:1223, 3:122, 3:1224

²⁰ Miljöministeriets förordning, 2019, Niina Kilpelä, miljöministeriet, Bygginfo AB, sid 31

4.1.2 Vad menas med kommunikationsutrymmen?

Kommunikationsutrymmen är platser i byggnaden eller miljön där människor förflyttar sig. Det vill säga till exempel korridorer, trapphus, entréer, hissar, ramper, gångvägar, samlingsytor och vändytor.²¹

4.2 Tillgängliga entréer

Enligt Ålands byggbestämmelsesamling ska publika lokalers huvudentréer vara placerade så att de är tillgängliga. Andra entréer som inte är huvudentré bör också uppfylla kraven på tillgänglighet, vilket även innebär att de ska vara lätta att hitta till. Där står även att andra entréer, utöver huvudentrén bör anpassas så att de är användbara. Det bör dock alltid finnas minst en tillgänglig entré vid allmänna platser dit besökare har tillträde. Viktigt att notera är att parkeringen och angöringsplatsen bör finnas inom 25 meter från den tillgängliga entrén.

En entré bör ha kontrastmarkeringar så att den urskiljer sig från omgivande miljö. Den bör även vara väl upplyst med jämn belysning. Skyltarna bör vara orienterande och lätta att förstå. Om det finns en nivåskillnad kan det behöva kompletteras med en ramp, vilket kan läsas om i manualen om ramper som gavs ut av Funktionsrätt Åland.²²

Kommunikationsutrymmen ska kunna användas av personer i hjulförsedda hjälpmedel och personer med nedsatt orienteringsförmåga. Dessa områden ska ha tillräckliga vändytor och utformas så att de går att användas självständigt. Kommunikationsutrymmen ska vara fria från hinder såsom nivåskillnader men där de inte kan undvikas bör de kompletteras med ramper, hissar, lyftanordningar, trappor eller avfasningar. Det är även viktigt att ta i avseende bruk av transport med sjukbårar.

Det finns allmänna råd om hur ett kommunikationsutrymme bör vara utformat. Den fria bredden bör uppnå 130 centimeter, undantaget är trappor. Om de finns hinder bör den fria bredden inte underskrida 80 centimeter. När det gäller bostadslägenheter bör den fria bredden vara minst 120 centimeter.

Möblerade ytor i kommunikationsutrymmen kan urskiljas genom en jämn belysning eller material i avvikande ytor.²³

För att underlätta orienteringen kan en ledfyr installeras vid entrén. Det är ett hjälpmedel som spelar upp ljud så att personer kan lokalisera entrén auditivt och är ett bra komplement med tydliga skyltar. Om huvudentrén inte kan göras tillgänglig ska det finnas en alternativ entré som är tydligt märkt och ska kunna användas självständigt.

För att skydda personen från olika väderförhållanden ska det finnas ett entrétak där belysningen är jämt installerat. Utanför entrén ska det finnas en avsats med en tillräckligt stor vändyta som uppnår minst 150 centimeter i diameter. En större avsats som uppnår 180 centimeter i diameter möjliggör för två personer med hjulförsedda hjälpmedel att passera varandra. Vid en trappa eller en avsats ska det finnas en kant på minst 4 centimeter som skyddar användaren från att falla omkull. På avsatsen ska det finnas ett avstånd på minst 40 centimeter från dörren till närmaste hörn och andra hinder som till exempel pelare vid entrén. Avståndet gör det även möjligt för personer med hjulförsedda hjälpmedel att komma nära dörren.²⁴

²¹ Definitionen härstammar från Ålands byggbestämmelsesamling.

²² <https://handicampen.ax/app/uploads/2025/04/artikel-ramper-latt.pdf> (Hämtad 03.11.2025)

²³ Ålands byggbestämmelsesamling, 2015:5, landskapsregeringen, kapitel 3 avsnitt 3:132, 3:142

²⁴ Miljöministeriets förordning, 2019, Niina Kilpelä, miljöministeriet, Bygginfo AB, sid 37–39

Funktionsrätt Åland rekommenderar att den fria bredden på gångstråk, korridorer och liknande utrymmen bör uppgå till minst 150 centimeter i diameter för att möjliggöra en tillräcklig vändyta för personer med hjulförsedda hjälpmedel. Ett bredare gångstråk rymmer även större hjulförsedda hjälpmedel och det underlättar manövreringen av barnvagnar, vagnar eller liknande hjulförsedda föremål.

Om det inte finns en glasyta på dörren kan besökaren inte upptäcka om det står en person innanför entrén. Av den anledningen är det viktigt att det finns en tillräckligt stor avsats utanför och innanför entrén. Om avsatsen är tillräckligt stor möjliggör det för personer att mötas eller vända utan besvär.

4.2.1 Förbindelseleder i byggnader

I kommunikationsutrymmen bör gångytan vara fast och jämn. Även när marken är blöt ska det vara fri från halkrisk. Belysningen bör vara jämn och inte orsaka skuggor då dessa kan uppfattas som nivåskillnader.²⁵

4.2.2 Kontrastmarkering

För att hitta i en byggnad bör gångstråk, trappor och ramper samt automatiska dörröppnare vara lätta att hitta till oavsett hur funktionsförmågan fungerar.

Viktiga målpunkter i en byggnad är för att underlätta så att personer inte behöver spendera lång tid på att hitta var de ska. Det ska vara lätt att följa och smidigt att använda för besökaren. För att hitta in till byggnaden behöver vägen till entrén vara utmärkt. Detta innebär att entrédörren, dörrhandtaget och eventuella glasytor bör kontrastmarkeras. Inne i byggnaden bör dörrkarmar, väggar och golv ha en kontrasterande färg som underlättar uppfattningen av rummet.²⁶

Ledstänger, stödstänger och krokar ska vara väl utmärkta genom en skiljande färgsättning.²⁷

Om det finns en hiss bör hissdörren ha en kontrastmarkering, det går att lösa på flera sätt. Där det finns en hiss som inte urskiljer sig från omgivande miljö kan till exempel väggen bakom hissen målas i en avvikande färg.

Där allmänheten har tillträde på offentliga platser räknas viktiga målpunkter som receptionsdiskar, toalettdörrar, dörrar i eller som leder till utrymningsvägar samt informationsställen. Det bör även finnas ledstråk som leder till viktiga punkter till och från byggnaden. De bör vara placerade på ett logiskt sätt och vara lätta att följa genomgående i gångstråket.

Vid stora ytor såsom terminaler, receptioner och foajéer bör ledstråken vara sammanhängande där det finns taktila och visuella ledstråk. Visuella ledstråk kan genomföras genom att ha ett avvikande material eller en skillnad i ljushet som är tillräckligt skarp. För att alla ska ha möjlighet att uppfatta kontrasten bör den skilja sig från omgivningen mot markeringen med 0,40 NCS enligt Natural Color System.

NCS är ett färgsystem som klassificerar färger utifrån hur de uppfattas visuellt av människan. Alla färger i systemet beskrivs som en blandning av sex elementarfärger. Systemet bygger på färgerna vitt, svart, gult, rött, blått och grönt. Detta färgsystem används främst inom arkitektur, bygg, inredning och

²⁵ Ålands byggbestämmelsesamling, 2015:5, landskapsregeringen, kapitel 3 avsnitt 3:1421, kapitel 8 avsnitt 8:22

²⁶ Ålands byggbestämmelsesamling, 2015:5, landskapsregeringen, kapitel 3 avsnitt 3:1423

²⁷ Miljöministeriets förordning, 2019, Niina Kilpelä, miljöministeriet, Bygginfo AB, sid 75

offentlig sektor. Inom tillgänglighetsarbete används det för att ta skapa tydliga kontraster, vilket gör det lättare för människor att urskilja föremål från omgivande miljö.²⁸

Ett annat sätt att underlätta orienteringen är om det finns logiska färgsystem att följa.²⁹

Andra viktiga målpunkter såsom ledstänger som leder till entrén ska vara i en avvikande färg så att de är lätta att upptäcka.³⁰

När det gäller tydliga målpunkter att kontrastmarkera vill vi på Funktionsrätt Åland understryka vikten av kontrastmarkeringen av toaletsitsen och delen bakom handfatet. Om toaletsitsen har en avvikande färg behöver personen inte känna efter med handen på toaletten. Den bakre väggen av handfatet bör vara i en urskiljande färg men om det inte går att uppnå ska den ha en avvikande färg. Detta kan uppnås med kakel i en annan färg, tejp eller ett skydd i en kontrasterande färg.

4.2.3 Belysning

Det ska vara lätt att röra sig självständigt i kommunikationsområden som bör utformas så att det är enkelt att orientera sig i utrymmena.

En jämn och tillräcklig belysning i kommunikationsutrymmen behövs. Om det skapas skuggor kan dessa uppfattas som nivåskillnader så det bör undvikas. Vid entrén när man kommer in utifrån bör det inte uppstå för stor skillnad mellan dagsljuset och det artificiella ljuset.³¹

Enligt tillgänglighetsförordningen ska punkter av belysning vara trygg att navigera vid även under mörka tider såsom vintermånaderna i Norden. Tack vare en god och jämn belysning kan eventuella nivåskillnader samt faror belysas och därmed varna besökaren i god tid. Det krävs olika styrka på belysningen beroende på var i förbindelseleden besökaren befinner sig. Vid förbindelseleder bör belysningen uppnå en styrka mellan 10–20 lx medan vid nivåskillnader och korsningar bör styrkan uppnå minst 50 lx. Vid ingångar ska styrkan vara mellan 100–300 lx utan att vara bländande.³²

Det finns olika sorters ljus, vissa är kallare och andra är varmare nyanser. Det är viktigt att på förhand reda ut vilken typ av belysning som skulle gynna användaren. Att använda belysning som inte är bländande och som är möjlig att justera, det vill säga att det är möjligt att reglera ljusstyrkan leder till att belysningen kan anpassas efter de som nyttjar den. Det är viktigt att ta i beaktande vilken sorts färgsättning som används på ytor såsom väggar och belysningen så att det inte skapas bländande eller reflekterande ytor.

När vi kartlägger byggnader tar vi hänsyn till ljuskällans utformning. När ljuskällor ska installeras bör styrkan och vinkeln att tas i beaktande så att besökaren inte bländas. För vissa personer med ljuskänslighet kan små justeringar förbättra intrycket av rummet såsom att installera ett skydd över belysningen så att det inte exponerar ljuskällan direkt.

4.2.4 Utformning av dörrar och portar

Det ska finnas nog med utrymme för passage med ett hjulförsett hjälpmedel och att det är möjligt att öppna samt stänga dörren från ett hjulförsett hjälpmedel. Om det finns andra öppningar i en

²⁸ Ålands byggbestämmelsesamling, 2015:5, landskapsregeringen, kapitel 3 avsnitt 3:1423

²⁹ Ibid

³⁰ Miljöministeriets förordning, 2019, Niina Kilpelä, miljöministeriet, Bygginfo AB, sid 37

³¹ Ålands byggbestämmelsesamling, 2015:5, landskapsregeringen, kapitel 3 avsnitt 3:1424

³² Miljöministeriets förordning, 2019, Niina Kilpelä, miljöministeriet, Bygginfo AB, sid 111

förflyttningsväg ska även den utformas så att det är möjligt att passera den med ett hjulförsett hjälpmedel.

Det ska vara lätt att använda dörrar oavsett styrka i kroppsdelar som används för att öppna en dörr. Detta innebär att handtag, automatiska dörröppnare och lås kan användas självständigt av alla. En roterdörr är inte tillgänglig men om det finns ska den kompletteras med en dörr som kan användas av personer med nedsatt orienteringsförmåga eller nedsatt rörelseförmåga.

Enligt de allmänna råden föreskrivs det att dörrpassagemåttet bör uppnå minst 80 centimeter när dörren är helt uppställd. Detta gäller för entrédörrar, hissdörrar, korridordörrar som korsar korridorens längdriktning, dörrar i och till förflyttningsvägar, dörrar in till toaletter, dörrar som leder till samlingslokaler och dörrar till utrymmen som tillhör bostaden. Exempel på dessa utrymmen kan vara förråd, tvätttrum och cykelrum.

De dörrar som är tunga att använda eller som har en dörrstängare bör försees med en automatisk dörröppnare. Det är även viktigt att markera dörrens slagyta på golvet så att personen vet åt vilket håll dörren öppnas. Det blir säkrare att röra sig i förbindelseleden genom att undvika kollisionsrisken. En dörr utan automatisk dörröppnare kan försees med en säkerhetssensor vilken öppnar dörren automatiskt.

Dörrpassagen bör vara utan nivåskillnader om det inte krävs en tröskel av skäl såsom fukt eller klimat. Om det måste finnas en tröskel bör den vara så låg att det inte hindrar en person att ta sig över den. Snubbelrisken minimeras också ju lägre tröskeln är.³³

Funktionsrätt Åland rekommenderar att dörrpassagemåttet är minst 90 centimeter bred för att underlätta passagen och minska risken att användaren skadar fingrarna i dörröppningen. Vi anser att dragdörrar är lätta att öppna och stänga oavsett förmågor samt styrkor. Den tar även mindre plats än en traditionell slagdörr och den orsakar ingen kollisionsrisk om det står en person bakom dörren.



Bild 8: Dörrens slagyta är markerad på golvet.

³³ Ålands byggbestämmelsesamling, 2015:5, landskapsregeringen, kapitel 3 avsnitt 3:143

4.2.5 Automatisk dörröppnare

Placeringen av den automatiska dörröppnaren ska vara på en lämplig höjd, gärna 80 centimeter från golvet till mitten av knappen. Det är även viktigt att ta hänsyn till eventuella kanter eller hörn och bör vara installerad minst 70 centimeter från ett svårframkomligt läge. I de allmänna råden står det att knappen kan vara installerad 100 centimeter från en kant, vilket är den mest gynnsamma distansen. En automatisk dörröppnare bör kunna hanteras även med nedsatt styrka eller motorik.³⁴

Enligt tillgänglighetsförordningen ska dörren hållas öppen i minst 25 sekunder för att undvika kollisionsrisk. En person ska inte behöva förflytta sig när den använder en automatisk dörröppnare. Därför ska knappen installeras så att den inte är i vägen eller hindrar personer på sin förflyttningsväg in till byggnaden.³⁵

Den automatiska dörröppnaren ska vara i en kontrasterande färg mot omgivningen så att den är lätt att upptäcka. Användandet av en symbol på knappen och komplettering med text möjliggör så att fler kan ta till sig av informationen. Det är även viktigt att dörröppnare är utformade på ett enhetligt sätt och ser konsekvent likadant ut i hela området. Under våra kartläggningar har vi märkt skillnader i utformningen, vilket kan skapa förvirring.

Om dörrarna utrustas med en rörelsesensor ska den vara riktad så att dörren öppnas oavsett användarens längd.

4.2.6 Hiss eller annan lyftanordning

Enligt Ålands byggbestämmelsesamling bör en byggnad vid behov kompletteras med en hiss eller en annan lyftanordning. Om byggnaden har färre än tre våningar behöver det inte finnas en hiss men om bostäderna inte kan nås från marken ska de vara utformade så att det är möjligt att installera i efterhand.

I de allmänna råden lyfts hur en tillgänglig och användbarhiss bör se ut. Dimensionerna och kraven på hissen finns i den finska standarden SFS-EN 81–70:2021+A1:2022, vilken är den som gäller på Åland. Enligt minimikraven bör hissen vara minst 200 x 140 centimeter. Den här standarden finns för att säkerställa dimensionerna av hissens utrymme och utformning för att den ska vara tillgänglig och säker att använda för alla.³⁶

Det finns olika lösningar på en hiss och mer information finns att tillgå i dokumentet förbindelseleder som finns på Funktionsrätt Ålands hemsida under fliken projekt och "Ett Åland för alla".³⁷

En kort sammanfattning av texten är att det finns olika storlekar på en hiss men den hisskorg som uppnår minst 150 centimeter i diameter uppfyller vändytan för att det ska vara lätt att använda hissen. Det möjliggör att personen kan åka in i hissen och vända för att komma ut ur hissen. Om det inte är möjligt är det bättre med en liten hiss än en avsaknad av en sådan. Dörröppningen ska vara tillräckligt bred och utanför hissen underlättar det om det finns en vändyta på 150 centimeter.

³⁴ Ålands byggbestämmelsesamling, 2015:5, landskapsregeringen, kapitel 3 avsnitt 3:143

³⁵ Miljöministeriets förordning, 2019, Niina Kilpelä, miljöministeriet, Bygginfo AB, sid 48

³⁶ Ålands byggbestämmelsesamling, 2015:5, landskapsregeringen, kapitel 3 avsnitt 3:144

³⁷ <https://handicampen.ax/app/uploads/2025/04/artikel-ramper-latt.pdf> (Hämtad 4.11.2025)

Knapparnas utformning ska kompletteras med punktskrift och en auditiv röst som ropar när hissen anländer samt som anger vilket våningsplan besökaren har åkt till. Det finns hissar med touch-screen men dessa är oerhört otillgängliga och kan i värsta fall leda till att användaren inte kan orientera sig.

Hissen ska ha ett larm och vara utrustad med en teleslinga. Det ska finnas stödräcken i hissen och en uppfällbar stol för de som behöver sitta ner under åkturen. En spegel med sparkskydd underlättar för personer med hjulförsedda hjälpmedel om de måste backa ut ur hissen.

4.2.7 Ljudmiljö

En god ljudmiljö förbättrar orienteringsförmågan och gör det enklare att förflytta sig i byggnaden. Detta innebär att all viktig information ska utformas så att det är hörbar och acceptabel taluppfattbarhet. Receptioner, reseterminaler och större salar med flera ska förses med teleslingor eller annan teknisk lösning så att det är tillgängligt för personer med nedsatt hörsel.

Enligt de allmänna råden i Ålands byggbestämmelsesamling ska det inte förekomma buller eller eko i en publik lokal. Detta innebär tiden det tar för ljudet att gå ner efter en uppgång är kortare än 0,8 sekunder.³⁸

Enligt tillgänglighetsförordningen ska det finnas en teleslinga eller liknande teknik vid samlingslokaler på offentliga platser. Det är en apparat som förstärker ljuden direkt till hörselapparaten. Förutom en fungerande ljudmiljö behöver andra aspekter också tas i beaktande, bland annat att de som behöver teckenspråkstolk får sitta mitt emot varandra i ett jämnt upplyst utrymme.³⁹

Mikrofoner underlättar ljudupptaget och möjliggör att fler kan höra även om talaren pratar lågt. De fungerar bra tillsammans med digitala plattformar, såsom teams där det även är möjligt att välja automatiska undertexter som hjälpmedel.

5 Slutsats

Det ska vara lätt att orientera sig i gångstråk och entréerna ska vara tydligt utmärkta. Intill byggnader bör det finnas parkeringsplatser för de med särskilt tillstånd.

Ett gångstråk kan avgränsas naturligt eller genom konstgjorda alternativ. Detta innebär en skiftning i markunderlaget som är kännbart är en god lösning. Markunderlaget på gångstråken ska vara jämnt, fast och halkfritt.

Om entrén utformas utan nivåskillnader är det lätt för personer att ta sig in i byggnaden. Om det inte är möjligt kan de i andra hand kompletteras med ramp och trappa.

Visuell och auditiv information är viktig eftersom människor tar till sig av informationen på olika sätt. För att nå ut med viktig information och för att underlätta orientering till, i och från byggnader bör de kompletteras med olika alternativ. Detta kan till exempel vara en ledfyr, symboler, relief- eller punktskrift, kontraster, med flera.

Dörrar med automatiska dörröppnare ska hållas öppna i minst 25 sekunder och dörrens slagyta bör markeras på marken eller golvet om det är inomhus.

Förutom gångstråk och förbindelseleder är ytterligare ett exempel parkeringsplatser för de med särskilt tillstånd är placerade i nära anslutning till en byggnad eller ett besökt allmänt område.

³⁸ Ålands byggbestämmelsesamling, 2015:5, landskapsregeringen, kapitel 3 avsnitt 3:1451

³⁹ Miljöministeriets förordning, 2019, Niina Kilpelä, miljöministeriet, Bygginfo AB, sid 97

Gångstråket ska vara utan nivåskillnader och eventuella trottoarer bör vara fritt från kanter. Sidolutningar bör inte förekomma i någon del av förbindelseleden. För en fungerande orientering och förflyttning på gångstråken bör de vara tydliga och kompletteras med visuella samt auditiva hjälpmedel. Hela sträckan från det att personen lämnar hemmet till sin slutdestination vara tillgänglig och utformad på ett sätt som tar hänsyn till olika behov.

Sammanställd av

Alexandra Gamba, projektledare "Ett Åland för alla".

Besöksadress: Skarpansvägen 30, 22100 Mariehamn

Mejl: alexandra.gamba@handicampen.ax

Tel: 040 189 7453

Referensförteckning

Plan-och bygglagen, (2008:102)

Diskrimineringslagen (2022:43), 2023

Ålands byggbestämmelselag, ÅBBS

Miljöministeriet, 2019, Niina Kilpelä

Elisabet Svensson, 7:e utgåvan: andra tryckningen 2020, Bygg ikapp, AB Svensk Byggtjänst

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.